

Jóltevők emlékünnepe az I. G. Duca-i főgimnáziumban 1935. november 3-án.

I. Elnöki megnyitó.

Mondotta: **Dr. Fekete Gyula**, f. ü. gondnok.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség, kedves ifjuság!

A mult idők emlékei rajzanak körülöttem s arra igyekszem, hogy összehasonlítást tegyek azok és a ma sivár válsága között. Több mint harminc esztendő emlékei füznek e helyhez, amikor még a béke örökös angyala irányította az emberek életét, ma pedig a teljes bizonytalanság uralkodik mindenütt. Pedig közel husz esztendeje annak, hogy a világháboru szörnyüségai befejezést nyertek és kezdetét vette a lelkek békéjének kimunkálása. Ezalatt a hosszú idő alatt az emberiség vezetői, politikusok, tudósok mind arra törekedtek, hogy az emberiség felkavart idegrendszerét megnyugtassák, de sajnos, munkájukat még siker nem koronázta, s az ember a teljes bizonytalanság utvesztőjében bolyong.

Alig hogy elnémult a fegyverek zaja s látszólag a békés munka alkotásai vonták magukra a figyelmet, ismét eldőrdültek a fegyverek s az egész világ ideges aggodalommal nézi azt. Arra gondolunk, hogy ez vajjon nem egy újabb tűzcsóva-e, ami lángralobbantja az egész világot?

Erre pedig nekünk szükségünk nincsen. Lelki pihenésre vágyó-dunk. S ebben a gondolatban nem tehetünk egyebet, mint hogy a multhoz folyamodunk erőt, kitartást szerezni a napi küzdelemhez.

Ugy érzem, mintha ezer csillagfény gyulna ki felettem s ezeknek tüzes sugara mellett fellobognak azok a fáklyák, melyek évszázadok történelmét elevenítik meg. Ezek a csillagok aztán ide közénk hullanak és megelevenednek, hogy azoknak mindenike a történelem tanulságait, a kultúra, hit és emberszeretet szent eszméjét hirdesse az utódoknak.

A történelem tanulságai szerint az emberiség előhaladásának

két irányát különböztetjük meg: Egyik a testi erő, vitézség volt, a másik pedig a tudomány fejlesztése, hit és emberszeretet. Bár a nemzetek életében a hadiszerecsé és vitézség sokszor párosult a tudomány előhaladásával, mégis nekünk értékesebb mindig az volt, ami a szellemi erőket gyarapította. Hiszen a háboru soha sem volt egyéb, mint a szenvedések és beláthatatlan csapások sorozata; a tudomány, népi és faji hagyományok fenntartása és előbbrevitele pedig a hit, emberszeretet és általános jólét győzedelmes eredményét jelentették.

Ennek a földnek hagyományai mindig többrebecsülték a tudás feyverét a harci eszközöknél s a kultúra haladása képezte legelső feladatát. Itt ezen a földön született meg a gondolatszabadság világraszóló nagy eszméje. Itt, amikor még az egész világon a vallási türelmetlenség uralkodott, törvénybe volt iktatva a vallás szabad gyakorlatának joga mindenki részére, s kimondatott, hogy a „Hit Isten ajándéka.“ Itt nem volt faj- és felekezeti türelmetlenség és mindenki a békés fejlődő életét élhette adott viszonyai között. Erdély aranykora a fajok együttes és közös életét jelentette, ahol a „Trium partium generium“ tagjai közösen kormányozták a maguk kicsiny országát.

Gyujtsuk meg tehát az emlékezés fáklyáját és legelőször zárandokoljunk el gondolatban a dévai vár sötét börtönéhez, hol a mi legnagyobb jóltevőnk Dávid Ferenc hamvai porladoznak s hajt-suk meg előtte az emlékezés és hála lobogóját. Ő életét áldozta fel hitéért és megnyitotta azoknak a végtelen sorozatát, akik hitükért, egyházukért áldozatos munkát végeztek. Majd tegyünk egy körutat Erdély bérce, völgyes vidékein s látni fogjuk, hogy meg-elevenednek a bemohosodott sirhalmok és beszélni fognak csodálatos történeteket a multról s azokról az egyénekről, kik raggyá és erőssé tették kicsiny egyházunkat. Nem messze Augusztinovics Pál sirja mesél, majd Orbán Balázs hamvai intő figyelmeztetést küldenek felénk, tovább Berde Mózsa, Derzsi János nagy alakjai fogják mutatni az irányt a továbbhaladásra egyház- és fajszeretetre. Megcsendülnek Kriza vadrózsáinak csodás melodiái, oktatón biztatnak Brassai Sámuel tanításai s Ferencz József hitben erősítő szavai, és rajtuk kívül sok más emlék vesz körül tanítani és biztatni.

Ezeknek a nagy egyéneknek nevei arany betűkkel vannak be-írva egyházunk történelmébe, hiszen irányt adtak szellemi kincseik-

fel a tudományban való haladásra, anyagi áldozataikkal pedig lehetővé tették azt, hogy egyházunk, annak intézményei fejlődni és izmosodni tudtak.

De az idők viszontagságos kereke úgy fordult, hogy egyházunk hajdan erős oszlopai az anyagi terhek súlya alatt meginogtak és már-már az összeomlás fenyeget, s így szükség van ismét új jóltevőkre, áldozatos lelkekre. Legyünk testvéreim új Derzsi Jánosok, Berde Mózsák, hogy az iskola, a templom, a hitbeli munka éljen és tovább fejlődjön.

Megemlékezni azokról, akik a mi sziveinkhez legközelebb állanak, nemcsak kötelesség, hanem gyönyörűség is. Gyönyörű lelki élmény nekem a mai nap, mikor kiönthetem lelkem érzelmeit azok iránt, akik megteremtették s szellemi s anyagi kincseikkel fenntartották egyházunkat s annak intézményeit. A hála szavai hagyják el mindnyájunk ajkait nemcsak az elhunyt, hanem az élő jóltevőkkel szemben is, akik között első helyet érdemelnek azok, akik szellemi kincseiket árasztják a jövő nemzedékre. Nehéz és küzdelmes az ők munkája s talán elismerés sem kíséri azt, de tudom, lelkük boldog, hogy feladatuknak eleget tehetnek.

Hirdetni az Isten ígését, tanítani az ifjúságot a legszentebb feladat. Bár a küzdelmek sorozata kíséri életünket és nehézségek vesznek körül, mégis bizunk az ősi hagyományok és az elődöktől kapott szent örökségek erejében s abban, hogy a jövő és élő nemzedék magába szíva azok tanításait, el fognak jönni ide, hogy áldozatos munkájában virulni és fejlődni segítsék egyházunkat, annak intézményeit, s a tudományt.

Legyetek kitartók testvéreim a munkában és bátrak a küzdelemben. Ti pedig kedves ifju testvéreim, szívjátok magatokba a múlt tanításait, emlékeit, a jelen oktatását, hogy a hitben erősek, a tudományban felkészültek, a küzdelemben kitartók lehessetek.

Tartsátok kötelességeteknek tisztelni a múlt és a nagyok emlékeit, akik érettetek, érettünk áldoztak, küzdöttek, szenvedtek s ha kellett, mártírhalált is haltak. A tudomány nemesít, a hit erősít, a szeretet pedig boldogít.

Ne feledjétek azonban Jézus intelmeit se, ki azzal bucsuzott tanítványaitól: „Arról ismernek meg, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretitek egymást.”

II. Raffaj Domokosné emlékezete.¹

(1846—1920.)

Felolvasta: **Dr. Szolga Ferenc.**

Egy nemzet ereje nem a népesség számában, nem a hadsereg nagyságában, nem az ágyuk acélsövében, hanem *kultúrájában* van. A kultúra termeli ki az értelmi és erkölcsi erőt: a *tudományt és szeretetet*, melyek mint a halhatatlanság tényezői — *örökéletűek*.

Azok, akik akár szellemi erejükkel, akár anyagi áldozatukkal a kultúra előbbrevitelének szolgálatában állottak — az *emberiség jóltevői*, mert életük világító sugár, mely a jövő homályát földeríti.

Intezetünknek is vannak jóltevői. Azoknak száma különösen az utóbbi években örvendetesen megszorodott. Ezek közül kiragadom ez ünnepélyes alkalommal a legnagyobbat: *özü. Raffaj Domokosné szül. torboszlói Bereczky Pólit*, s róla emlékezve — Őt — a mai kor ifjusága előtt úgy igyekezem bemutatni, mint ki életében anyagi jólétre, külső tökélyre vezető törekvéseknek szolgált, csak azért, hogy halála után a belső tökélyt, az erkölcsi és szellemi magasabb műveltséget: *az eszményt, a kultúrát* szolgálja.

Vissza kell szállnunk a múltba, hogy megtaláljuk hitünket a jövőben. Zarándokoljunk vissza tehát a múltba, s szenteljünk ma egy órát a legnagyobb *jóltevőnek*, csak egy szivdobogásnyi időt a legértékesebb és legragyogóbb gondolatnak, mely az Ő lelkéből élte alkonyán kirobbant, de ne muljék el ez a nap anélkül, hogy Ő rá ne gondoljunk, lelkünk melegének egy részét az Ő emlékezetének ne szenteljük.

Raffaj Domokosné jómódu, kálvinista székelynemesi családból született 1846-ban. Torboszlói *Bereczky Ferenc* és Angyalosi *Forró Mária* voltak szülei.

Édes atya az 1848—49-iki magyar szabadságharc leveretése után Székelyszentmihály táján nemzetiségi vérengzések áldozata lett.

A törsgyökeres kálvinista család leányának élete 1867-ben kapcsolódott bele az unitárius egyház történetébe, amikor — családjá ellenzése dacára — *Raffaj Domokos* unitárius pap nejévé lett.

---

¹ Felolvastatott a I. C. Duca-i unitárius főgimnáziumi „jóltevők emlékűnnepe” 1935. november hó 3-án.